

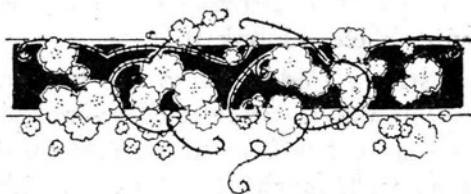
I. F.

V petič na pot!

*Odjadraš! Le pojdi srečno na pot!
Radóstno veseli te bomo sprejeli povsod!
Ti naš si, mi tvoji, —
vsem skupni življenja so boji.*

*Postoj! Sleherna hiša naj pristan bo tvoj!
Povsod te bo čakal prijateljev roj!
Domá boš med nami,
pri tebi ne bomo več sami.*

*Ostani! Zasidraj se v naše domove!
Z besedo in križem vzgajaj boljše rodove.
Če „Čolnič“ nam plava,
ostala mladina bo — zdrava!*

POMENKI.

Prazniki v cerkvi in družini.

ŽELELI ste si pomenkov! Evo vam jih! Letošnji se bodo sukali okrog naših praznikov in klicalj zopet nazaj v spomin tiste dni, ki jih ni več. Pač — saj so še prazniki! So, prijatelji, le mi jih več ne znamo praznovati! Zakaj ne? Ker se je družina oddaljila cerkvi.

Kako je bilo njega dni v naših vaseh ob nedeljah? Oltar je bil takrat prijatelj ognjišča. Že v soboto popoldne so zazvonili zvonovi »sveti večer«. Gospodinje so likale srajce, snažile hiše, v žaganju so drsale bakrene pokrivače, da so se svetile kot večerno zahajajoče solnce. Dekla je pometala po dvorišču, hlapec je cepil drva za nedeljo, gospodar je spravljal vozove in drugo ropotijo, da ne bi bila na potu na Gospodov dan, ko bosta s sosedom ogledovala kolnice in hleve.

V nas, ki smo doživljali vse te priprave soboto za soboto, je vstala lepa, veličastna misel o nedelji. Še danes gledam pred seboj sosede v nedeljo. V zvoniku je udarilo z vsemi tremi. Iz hiš so začeli prihajati ljudje: možki s pipicami, ženske s pisanimi rutami, dekleta z nageljni, fantje s šopki za klobukom in otroci, ki so obletavali skupino za skupino ter zvedavo opazovali praznične sosede, ali pa ponosno kazali svoje nove čevlje, hlače, klobuk itd.

Kakšne vtise je pustilo v ljudeh, ki so bili kot ena družina zbrani pred istim oltarjem, župnikova pridiga, cerkveno petje, oglasi občinskega obhodnika — tega v kratkem ne morem opisati. O vsakem in o vsem so govorili po vseh hišah. Zlasti pri boljšem kosilu opoldne je vsakdo vedel pripomniti kaj izvirnega o pridigi, petju, oglasih itd.. Ves dan je bila nedelja v vasi. Tudi popoldne ni manjkalo ne mož, ne žensk in tudi mladine ne pri službi božji. Pod noč so se pa vrstili

obiski. Sosedje skupaj, sosede zase, mladina pa spet po svojih potih. Ob »Avemariji« je bila družina pri večerji in pri družinski molitvi. Kvečjemu fantovska pesem se je še oglasila na vasi, pa še ta je utonila v svetem nedeljskem miru, ki je zavladal nad vsemi hišami . . .

Bog me varuj trditve, da ni bilo včasih v nedeljo nobene nerednosti, temveč sama sveta pobožnost in zbranost! Ne, tega ne trdim! Nekaj drugega pa lahko dokažem, da so namreč naši očetje in matere doživljali nedeljo, dočim jo mi kvečjemu preživljamo. Kar velja o nedelji, velja tudi o praznikih. Moderni duh je ukradel praznikom vso poezijo. Duše, ki so ustvarjene za kaj več, je zakopal v prah te zemlje in jim zasenčil pogled v nebo.

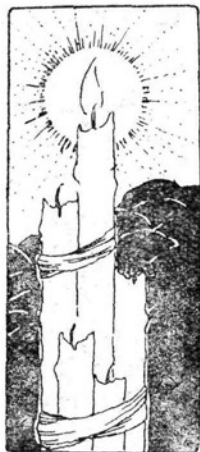
Tekom tedna postanejo duše od samih posvetnih skrbi, od težav in bridkosti življenja kakor razsušena ruševina, ki žejna čaka krepčilnega dežja. Treba je zlasti v naših dneh dušam večjih misli, blažjih čustev, svetejših želja, nego so te, ki jih preganjajo po svetu; treba je oddiha spehanim, miru nepokojnim, moči z vsakdanjimi križi obloženim.

Vsega tega nam nudijo prazniki. Praznično oblečeni stopimo v cerkev. Ali se ti ne zdi, kot da si stopil z nogo v čisto drug svet? Neko čudovito prostost začutiš v duši. Kakor da so nevidni angeli odvzeli iz tvojih ramen breme, skrbi, tako se ti zdi. Kot popotnik si, ki je prišel utrujen s pekočega solnca v prijetno senco. Poklekneš na mesto, kjer so ob nedeljah v istem svetišču poklekali in skleпали roke tvoji starši, tvoji pradedje, poklekali s trudnimi koleni, skleпали žuljave roke, s solzami orošene . . . Pa so povzdigovali svoje duše k Bogu in prenovljeni ter z gnado božjo obdarjeni šli zopet iz cerkve potolaženi . . .

Tudi ti se v praznik zatopiš v molitev. Mir ti raste v prsih, srce se širi, tolažba prekipeva, moč vstaja, človeška slabost gine, časnost beži, večnost se bliža, zemlja tone . . . Vera dviga dušo, pogreznjeno v vsakdanjost in materialnost. — Kako velik socialni pomen imajo sveti prazniki! Čim manj jih bomo praznovali, tem večja bo socialna mizerija. Kdor v nedeljo in na praznike ne gre k Očetu po žegna božjega, temu ga manjka celi teden pri vsakem koraku.

Ta namen imajo naši skromni pomenki, da zopet približajo našemu ljudstvu svete praznike in mu jih priljubijo. Brez učene navlake in brez pridigarstva bodo odkrivali lepoto in pomen božjih dni. Vzdili nas bodo v svetišče in nam tolmačili svete obrede, pa nas zopet peljali v domačo hišo in nam kazali odmev svetih praznikov v domačih šegah in navadah. Klicali bodo moderni rod nazaj v tiste čase, ko so še živeli živo življenje po vseh družinah: sveti Gospodovi prazniki.

Svečnica.

Svečnice se dobro spominjam. Ta dan smo doma podrli jaslice in spravili okraske z božičnega drevesca, ker je s tem praznikom končala božična doba cerkvenega leta. Nekako v sredi zime obhajamo Svečnico. Burja in mraz še vedno kraljujeta, le tu patam je izpod brežine pogledala mala vijolica, pa le za hip! Zazebljo jo je še in se je spet skrila. Tiste dni pred Svečnico je bil v vasi semenj — to se pravi: par šotorov je bilo postavljenih in dobro privezanih, da jih ni odnesla močna burja. Prodajali so pa na ta semenj mesto sladkarij — sveče. Visele so velike in debele, take, kot so jih imeli v cerkvi le župnik, ključarja in organist. Zraven teh so stale lepo barvane večje in manjše ter vabile matere in zlasti dekleta, naj jih kupijo in se z njimi postavijo. Otroci so pa zapičili svoje radovedne oči v male zvite klopčke — »kačke« smo jim rekli. Tenka lojeva svečica je bila kot svitek lepo ovita in seveda z živimi barvami pobarvana. Vsak je hotel svečo: odrasli ravno, mali zvito; le sveča je morala biti.

Na praznik zjutraj smo v snegu in burji hiteli v cerkev. Saj bi že med potjo radi našgali sveče, a kaj, ko je pa burja tako neusmiljeno butala, da ni bilo mogoče niti žveplenke prižgati. Pred cerkvenimi vrati sta se srečala dva očanca. »Jo neseš, Tone?« »Nesem jo, da mi bodo ž njo svetili.« »Ej, pa neše tako brž?« »Bog ve, star sem, ne bom dolgo več!« Zavila sta v cerkev. Dvoje smehljajočih obrazkov, zavitih v pisane rute, je prišlo do cerkvenih vrat. »Da boš pazila Ručka, nikanar preveč ne žgi sveče! Imela jo boš za prvo sveto obhajilo!« »Saj res!« se je nasmehnil rdeči obrazek in s smehljajem vstopil v svetišče. Tako so prihajali drug za drugim, stari in mladi, vsi s svečami v rokah. Cerkev je bila polna.

Navadno so zabučale v cerkvi orgle in zadonele mašne pesmi. Na ta praznik pa pristopi pred mašo k oltarju duhovnik v vijolični barvi, ki znači spokornost, ter blagoslavlja voščene sveče. Cela cerkev zažari v lučkah. Duhovnik poškropi sveče z blagoslovljeno vodo in v molitvah kliče po ognju in luči. Njegove prošnje izzvene v prisrčno željo, naj bi verniki odprli svoja srca svetemu ognju osrečujoče božje ljubezni in svoje oči svetemu Duhu, da bo luč pregnala slepoto strasti in teme, ter da bomo enkrat po spoznanju in ljubezni božji — deležni večne luči.

Potem duhovnik razdeli sveče med duhovščino, cerkovnika, pevce in strežnike ter med razdeljevanjem poje Simeonovo hvalnico. Ste že kdaj slišali to krasno večerno pesem, ki jo je pel starček Simeon, ko je v rokah držal sveto Dete, ki ga je čakal dolgo, dolgo let?

Zdaj pa, odpusti, Gospod,
v miru služabnika svojega!
Saj so gledale moje oči
Njega, ki si obljubil ga Ti —
zrle so — Stvarnika svojega!

Luč je, katero prižgal
vsem si rodovom človeškim.
Luč, ki naj sveti v temi ljudem,
Luč, ki naj kaže zmotnim očem,
stezo k vzorom nebeškim.

Po tej krasni pesmi se vrši s prižganimi svečami slovesen obhod po cerkvi. Ne samo duhovščina in otroci, marveč tudi odrasli verniki naj bi se po želji Cerkve udeležili te procesije, med katero se prepeva evangeljski odlomek Jezusovega srečanja s Simeonom. Ko je stari prerok ugledal sveto Mater, ki je prinesla božje Dete v tempelj darovat, je ves srečen vzel sveto Dete v naročje ter ga imenoval »Luč v razsvetljenje nevernikov« Te besede, da je Kristus luč, so dale povod za posebni obred, s katerim Cerkev blagoslavlja sveče. Po končani procesiji se začne maša. Pri evangeliju in od povzdigovanja do obhajila drže verniki prižgane sveče v rokah.

Kako se človek zamisli pri pridigi! »Luč, ki jo držiš v rokah, je tvoja poslednja doba, o človek! Dan zadnem goriš in se povživaš — kmalu boš dogorel do konca! Preveč teme je v tvojem življenju: teme greha, strasti, nevere — trpljenja, žalosti, obupa, teme v posameznih družinah, dušah, v družbi! Več luči! Luč je Kristus — torej več Kristusa v naša srca, v naše hiše, v naša sela, vasi! Več Kristusa v javnost!«

Maša mine. Za slovo zapoje pevci še lepo božično popevko in ljudje se vsujejo iz cerkve. S seboj nesejo blagoslovljene sveče. Ko pridejo domov, te sveče varno shranijo. Kdo ve, ali ne bodo potrebne, če pride smrt v hišo? Kdo ve, ali jih ne bodo prižigali, ko bo tulila nevihta nad poljem? — Tri sveče zlasti radi hranijo verni ljudje: krstno svečo, obhajilno svečo in — mrtvaško svečo! Vse tri so močni klicarji življenja in smrti.

Lepe so ponekod navade, ki se nanašajo na Svečnico. Na večer praznika posadi mati otroke drugega za drugim predse in jih obsveti s prižgano svečo. Okrog glave gre s plamenečo lučjo, okrog života, okrog sklenjenih rok, okrog stopal in nog. Nato naredi z blagoslovljenim plamenčkom križ pred čelo, usta in prsi vsakemu otroku. Kaj neki moli pri tem ljubeča mati? Gotovo prosi naj bi njeni otroci hodili skozi življenje — razsvetljeni z nebeško milostjo v božji luči ...

Drugod je navada, da kanejo s svečo otrokom na noge in prosijo pri tem Boga, naj bi hodili otroci po blagoslovljenem potu. Zopet drugod si dajejo blagoslovljene sveče za spomin s prošnjo, naj bi prijatelj nosil podarjeno svečo za pogrebom darovalca in jo prižgal na njegovem grobu.

Vse te šege so lepe in pomembne. Skladajo se prav lepo z lepo prazniško mislijo, ki jo daje na Svečnico vsem vernikom sv. Cerkev.

Blažev žegen.

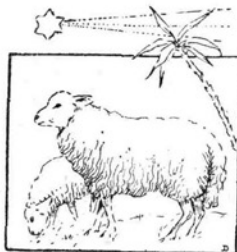

Tretjega februarja obhajamo god sv. Blaža. Tega svetnika posebno časte Hrvatje in zlasti Dalmatinci. Pravijo mu sv. Vlaho. Pa ne le Hrvatje, vsa katoliška Cerkev se v eni zadevi priporoča temu svetniku: sv. Blaž je poseben patron zoper vratne bolezni. Legenda namreč pripoveduje, da je bil sv. Blaž najprej zdravnik, nato pa škof v Armeniji. Ko je začel cesar Licinij kristjane preganjati, so prijeli tudi sv. Blaža. Peljali so ga pred sodnika. Naproti mu prihiti vdova s svojim edini sinom ter jokaje prosi svetnika, naj ji reši dragega edinca smrti. Revež je namreč požrl ribjo kost, pa mu je niso mogli spraviti iz grla. Deček je grozo trpel, toliko da ga ni že zadušilo. Sveti Blaž nekoliko pomoli, blagoslovi mladeniča in ga zdravega vrne srečni

materi. Svetnik je bil nato obglavljen leta 316.

V spomin na oni čudež, ki ga je storil svetnik na svoji smrtni poti, deli Cerkev vsako leto na god sv. Blaža — Blažev blagoslov. Po končani maši odloži mašnik plašč, blagoslovi sveči, ju zveže v obliki križa in prižge. Verniki prihajajo in pokleknejo pred obhajilno mizo. Mašnik približa grlu vsakega, ki želi prejeti Blažev blagoslov, goreči sveči, ga blagoslovi in moli: »Na priprošnjo sv. Blaža, škofa in mučenca, naj te reši Bog zla v grlu in vsakega drugega zla!«

Nam Primorcem ta blagoslov ni veliko znan. Vendar če pomislimo na hude bolezni, ki davijo ljudi v grlu, bomo brez dvoma tudi mi raje prejeli Blažev žegen. Poznal sem starega moža, ki je na ta dan prišel 2 uri daleč v cerkev po Blažev žegen. Zakaj? »Ej, veste,« je dejal, »kdor pretrpi toliko na davici in naduhi, kot jaz, ta zna ceniti to do broto. Enkrat nas bo pa smrt itak vse zadavila; kako vseč nam bo, če bo takrat stal ob naši strani sv. Blaž!« Mož je imel prav!

Ivan Pregelj.

Zvodnik.

(Povest od včeraj in danes.)

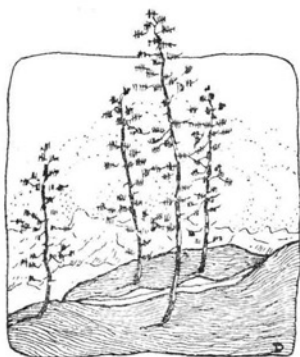
Gorjé svetu zaradi pohujšanja!

(Mat. 18, 7.)

Zvodnik povest bilá je in kdor jo zložil.

(Dante.)

1. Sedma pobinkoštna.

BILO je vsakdanje lepo nedeljsko jutro v dneih okoli svetega Mohora. Solnce se je bilo vzpelo že visoko izza sinjih nanoških strmin. Polnilo je s ščemečo in bleščivo svetlobo vso lepo vipavsko dolino. Z viška se sipajoč je zajemala poletna luč zadnjo senco. Komaj na najbolj odsojnih straneh je še mogel dihati trpko sladki nočni hlad. V vinskem bregu in po prisojnih pašnjih je bila usehnila že zadnja rosna kaplja. Tam se je odbijala jarka nebesna gorkota, zatohlo, težko sopeče in polno valujoče, kakor da dihajo težke zemeljske prsi, plodna polt.

Ta omotična žarkost je polnila in zorila stoteri plemeniti sadež na trti, na figi, na breskvi. Bogatila je, kakor da je plačana, z vsakim žarkom to lepo, od Boga samega blagoslovljeno slovensko zemljo. Sredi tega bogatega jutranjega in vendar že težkega vipavskega solnca je ležal kakor otok v nekakem megljenem hladu tisti del zemlje, ki leži v prečudnih vijugah oklepajoče ga reke Vipave, ko se sprosti pod Selom svoje gornje drage in išče ob Dornbergu, mimo Prvačine proti Gradišču zložne in lene ravne poti.

Tisti čas, deset minut pred šesto uro zjutraj, je bil jeknil glas zvonov iz središča v tem svetu, od farne cerkve v Dornbergu, v vse štiri vetrove, v breg in doline, mimo Brega na Tabor, proti Zaloščam, v Saksid in tja preko Prvačine in še čez do Kamnega čela. Pa ni bil glas jutranjega zvona, ki je zbudil tako številno srenjo k zgodni maši. Bila je vest, ki se je bila zadnje tedne raznesla široko okoli še preko dornberških farnih mej: Kraljev gospod Nace da pridiguje pri zgodnji maši, Kraljev gospod Nace, ki prav nič po bukovsko ne zavija ,ko govori, temveč prav po domače pove in pa lepo. Hudó pač, hudó in trdó, pej. Anti ne bo greha lepo hvalil in pej, pohujšanja olepševal! Da le po pravici pove in je prav, da se ne učenih ljudi ne boji ne nobenih prevzetnikov ne plaši. Pej, Bog daj mlademu gospodu zdravje in srečo, svoje bere je vredna njegova sveta beseda; človek, ki je greha sit, je bridkega pelina vreden, če hoče, da bo zdrav. Anti ga ni zato Bog sam vsejal v slednji breg, in pej kjer je žlahtnine največ, najbolj na gosto? . . .

Tako sodeč o svojem mladem rojaku duhovniku so vstajali gospodarji in gospodinje, fantje in dekleta k zgodnji maši. Ljudje, veseli

močne in svete besede, so prihajali celó od rihenberške in batujске strani, raznašajoč nato sloves o posebnem propovedniku...

Natančno, ko je odbila cerkvena ura šest, je stopil Kraljev gospod na pridižnico. Bil je slok, bled in suhoten gospod, glas pa mu je pel temno zamolklo, da je bilo celo najmočnejšim med moškimi prijetno čuti to grlo, ki je jekalo kakor nekaka tajnostno uglašena tromba, oznanjujoča z neskončno resnostjo, da je smoter človeškega življenja en sam: ne v brentačah, ne v blagoslovu bregov in pašnjev, ne v jezi zbog požrešnih kosičev v trtah in črešnjah, da je pot človeška v zadnje štiri reči, ki so smrt, sodba, nebesa, pekel.

»Poslušajte list in evangelij, ki se bereta na sedmo pobinkoštno nedeljo,« je začel pridigar. »Berilo iz lista svetega Pavla do Rimljanov v šestem poglavju od devetnajste do triindvajsete vrste. Po človeško govorim radi slabosti vašega mesa...« Sunkoma, težko, kakor da pada kladivo na bron, so jekale svete tajnosti v cerkev. Jutranje solnce jo je bilo posetilo, da so tegobno jasno oživele slike štirinajstih likov v križevem potu. Droben otročiček tik pred obhajilno mizo je prevzetno zastrmel za oltar in se stresel. Izza oltarja se je zdelo, da odjekuje kakor v zasmeh propovednikova beseda:

»Plačilo namreč za greh je smrt...«

Otroku je vzrastlo v domnevo, da vidi. Za oltarjem gori je skrit hudobec. Razgrnil je strojeno oslovsko kožo in oprezuje po cerkvi, kdo ne bo pazljiv, pobožen, kdo se bo oziral, šepetal, igral s skrito igračo pod jopičem, kdo bo nevreden božje hiše, kjer biva s telesom in duhom Bog sam. Toplo, verno brezkončno je dočital duhovnik:

»Milost božja pa je večno življenje v Kristusu Jezusu, Gospodu našem...«

Za trenutek je utonila cerkev v grobni tišini. Otročiček pred obhajilno mizo se je spozabil in ozrl.

»Evangelij svetega Mateja v šestem poglavju, od petnajste do enaindvajsete vrste,« je oznanjal pridigar in se pokrižal.

Nedolžni otrok se je strahoma zavedel svojega greha in plaho iskal, ali se ne bo zdajci zasmeljal hudobec za oltarjem in ga hitel napisati na oslovsko kožo. Duhovnik pa je pričal:

»Varujte se lažnivih prerokov, ki prihajajo k vam v ovčjih oblačilih, znotraj pa so grabežljivi volcje.«

»Volcje,« je sam pri sebi šepetal čudno besedo otrok. Nič več ni čul poslej. »Volcje? Volcje?« je iskal po svoje in sanjal legendo o hudobcu za oltarjem. Otrok njegovih let ga je videl kako je pisal na meh. Čim več je napisal, več je imel. Pa mu je koža pošla, pa jo je v zobe vzel, da bi jo nategnil. Pa je vlekel, vlekel, da se je pretrgala in je zvitež telebil z glavo ob zid. A tisti otrok, saj se je moral zasmejati. Pa ga je še zadnjega v cerkvi zapisal — — —

»Hudič!«

Ali je bil nedolžni otrok izgovoril strašno ime? Ves se je stresel. Ne! Strašno ime je jekalo iz svete jeze učečemu duhovniku s prižnice.

»Roka te je pohujšala? Reci ji: bila mi je hudič! Oko te je zavelo? Zvodnik je bilo. Hudič! Tvoja živina? Diabolus! Hudič! Tvoj vinograd? Hudič! Denar? Hudič! Pijača? Hudič! Beseda? Zvodniška! Hudičeva! Knjiga? Hudičeva! Knjiga, pravim, grešnega duha napuh, slaba knjiga našega časa, pravim, najnevarnejših zapeljivcev najhujši hudič...«

Nedolžnemu otroku je šlo na jok. Odraslim je teplo v dušo in vest. Tiho, proseče je izzvenela pridigarjeva beseda:

»Milost božja pa je večno življenje v Kristusu Jezusu, Gospodu našem, Amen.«

* * *

Ljudje so odhajali od maše in se stiskali skozi vrata v solnce in jutro, fantje, moški, žene, dekleta, otroci. Ničemurno, izzivaje se je bilo postavilo prav ob vrata nekaj mladih ljudi. Eden med njimi je široko povedal že v desetič:

»Kaj menite! Naš nunc Nace. Kleti pa zna. Tolmince bo posekal, tako hudičevo zna hudičiti.«

Takrat so stopili iz cerkve cerkveni pevci s pevkami. Gospod Nace jim je bil pevski vodja. Hvalil jih je, le da jih je malo tožil. To trenutje so razločno čuli, da jim smeši objestnej prijatelja. Sklonili so nekako v zadregi glave. Ni povabila glave Hmelakova Tončka. Skoraj moško močen glas je imela. Pela je alt. Pa je imela tudi jezik in pogum. Zardela je od jeze in ošinila bridko s pogledom objestnega fanta.

»No, pej ponovi! Kdo bo Tolmince posekal?«

»Tvoj Nace Hudič, če ne zameriš,« se je zasmehljivo oglasil fant.

»Sram te bodi,« je vzkliknilo dekle. »Anti ne bo prazna, kar pravi, da se študentje same hudobije učite. Kaj le v cerkev hodiš, če ti ni nič za Boga!«

»Pojdimo,« je vzkliknil tedaj smeje se mladi človek. »Naceta Hudiča sem vesel, Hmelakove Tončke se pa bojim.«

Prepir, ki se je bil začel tako težko resno, se je skončal kakor smešnica. Skoraj se je zdelo, da so ljudje, ki so vse čuli, mladega študenta bolj veseli nego slovesne Hmelakove. Tudi dekle je tako čutilo. Zardelo je do pod rute na laseh in pograbila svojo tovarišico pod pazduho. Skoraj vlekla jo je skozi ljudi. Objestni dijak je gledal za njo.

»Hmelakove za noben denar ne,« je pripomnil lahko drugo ob sebi. »Pa kdo je ona druga, ki gre z njo?«

»Kaj je ne poznaš več?« se je začudil prijatelj Slamičev France. »S Tabora Valičeva.«

»Roža?« je vprašal dijak, ki je bil »malinarski«, visokošolec Furlanov Štefan. Prijatelj mu je potrdil.

»Huu=dič!« je zacmokal slastno dijak. »Roža! Hvala Bogu, da ni Tončka pa Hmelakova.« — — —

»Ko je bil še v latinskih šolah,« je pravila medtem Hmelakova svoji družici o Štefanu, »so ga sodili, da bo tak duhovnik, da mu para ne bo. Lej pa se je spridil. Varuj se ga! Jezika hudobnega, ki ga ima!«

Nič ni odvrnila Valičeva Roža. Le svoje lepo lice je stran obrnila. Da bi prijateljici skrila rdečico in misel.

»Štefan, Štefan! Tako je vesel, tako mlad, tako lep!«

Dekleti ste zavili s ceste po bregu na Tabor. Staro, gradu podobno zidišče, vse sivo in umazano nad plodnim bregom, se je kopalo v solncu. Dekleti ste zasopli prispeli do prve hiše.

»Zbogom, Roža! Popoldne se vidiva pri nauku. Pa tiste lepe Marijine se bomo učili pri gospodu Nacetu,« je rekla Hmelakova.

Valičeva je prikimala.

»Ali si žalostna?« je zaskrbelo Tončko. »Te pa spremim, Roža, do doma. Hočeš?«

»Ne, ni treba,« je odvrnila Valičeva in se skoraj sunkoma odtrgala od prijateljice.

»Kaj ji je?« je ugibala Tončka, gledaje za odhajajočo, ki se je lahko in prožno pela po napetem svetu vse više v solnce in dan. Potem pa so obšle Tončko bolj samopašne misli. Nehote, iz svoje ženske prirode je občutila rahlo zavist:

»Roža je! Saj je res. Ko bi bila jaz tako lepa!« Otresla se je grde misli in hitela, da se preobleče. Roža Valičeva pa je vzhajala v solnce, više, više.

»Štefan, Štefan! Tako je vesel, tako mlad, tako lep!« In glej! Ko je prišla domov, ji je bil veseli dijak od druge strani naproti prišel. Prehitel jo je ...

Smrekar.

Sveča.

Svečica tli . . .

— koliko let

je Tebi namenjenih?

Dve, tri ali morda deset?

koliko dni je v rožici sklenjenih,

ktere cvet pred Tabo leži?

Sveča gori . . .

Se burji upira

plamenček negodni.

Ob uri prezgodni

podleže, umira.

Svečka brli . . .

Mož se bori

na smrt in življenje.

Glej, že pojema

slabotno brljenje!

Mož je omahnil,

dušo izdahnil.

Smrt ga objema.

Svečka je tlela, gorela, brlela,

zdaj več ne tli, ne gori, ne brli.

Mož v grobu spi.

Magajna Bogomir.

Študent Vajda, Valči in vila.

V STAL je v jutru študent Vajda iz korita, kakor je imenoval svojo posteljo, sestavljeno z desk in s slamo na dnu, sedel na rob in pulil slamice iz srajce, v katero so se zarile ponoči. Na sosednji postelji je dremal tovariš Gantar.

»Dobro jutro! Še spi medved brlogarski.«

Ozrl se je v okno, ki je prodiralo steno in odpiralo pot na zunaj v jamo, skozi katero je prvi jutranji žarek oznanil dan. Bil je tako lep ta žarek, ki je tja do sosednje stene presekal mrak, da je Vajda rekel

samsebi: Nič hudega ni jeseni v našem podzemskem brlogu, nič hudega sedaj, pač pa bo pozimi zlodej.« Pobral je copato in jo zagnal v tovariša, ki se je dvignil prestrašen.

»Imaš cigareto?«

»V desnem mojem hlačnem žepu jo vzemi!«

»Vžigalice so tudi notri. Kak bogatin si danes.«

Prižgal je, nataknil si hlače in odšel v nogavicah po podu, ki je bil ves nastlan s papirjem.

»Danes, moj dragi prijatelj Gantar, si ti na vrsti, da pometeš sobo.« Gantar se je široko nasmejalo: »Zajtrkovala bova poprej, dva polovnika cigaretnega dima in mnogo zraka za prikuho. Spodobi se, da zajtrkujeva, saj sva še včasih kot odrasla samosrajčnika predno sva zagnala dolgorepo govedo tja v Suho reber, kos rženca in lonec mleka.«

»Kaj govoriš o zraku in dimu. Zajtrkovala bova danes resnično, brez privida.«

»Pa imaš mar denar? Ali si kam povabljen?«

»Vajda in denar, angel in zlodej, to ne gre skupaj. Povabil me pa tudi ni nihče, čeprav sem medicinec leta tretjega.«

»Potem bova zajtrkovala dim in zrak,« je pripomnil Gantar malo marno.

»Ne bodi prisma! Uživi se v položaj! Misli si, da sedi v kavarni in naročiš kavo s štirimi žemljami. Kava z eno žemljo je zate, tri prihraniš za tovariša, ki stanuje slučajno s teboj v istem brlogu, razumeš,«

»Razumem.«

»Šedaj si pa predstavljaš, da si ti lep brhek fant, kljub temu, da si pravkar komaj pomiril brnenje v želodcu.«

»Tega si ne morem predstavljati.«

»Medved nerodni! Bom moral govoriti v prvi osebi. Poglej me, nisem jaz morebiti fant od fare?«

»To si lažje predstavljam.«

»Sedim, sedim dolgo in nato pokličem plačilno. Pride, jaz se nasmejem prav ljubko, pogledam še bolj ljubko in se trudim z roko poiskati listnico, ki je ni. Smeh na ustnicah hoče izginiti, ljubkost v očeh začne nadomestovati zadrega. Tedaj pa reče plačilna: »Gospod Vajda, kar nič se ne trudite, saj ste morebiti pozabili listnico doma. Boste že plačali drugič.«

»Način kot v igri. Poln napetosti, samo posrečil se ti ne bo.«

»Se mi je že trikrat, prijatelj! Obujmo se sedaj in potem na znanstveno raziskovanje!«

»Ali se greste ribice, gospod Vajda!«

Žarek na oknu je zasenčil otrok, sostanovalka podzemlja sosednje štirinadstropne hiše, desetletna deklica, Valči, ki jo je Vajda klical le — koštrunček srčkani.

»Dobro jutro, Valči! Kako naj pleše ribico črni kos, ko je bos. Počakaj, da si čevelj obujem. Je, kje pa je. Gantar, zverina, kam si skrtil pritiklino moje noge?«

»Mar sem jaz garderober tvojega čevlja,« je rekel Gantar jezno in komaj zadrževal smeh. Tudi Valči gori nad oknom si je grizla ustnice. Vajda je kolovratil nerodno z eno boso nogo po sobi in se hudoval. Valči je ušel smeh: »Pod strop, pod strop poglejte,« je zaklicala veselo. »Na luči visi čevljček.«

»Viš, Valči je včeraj ukazala skozi okno Starihi, naj ga obesi, del mesto celote tvoje osebe, za kazen, ker si že ob osmih smrčal v postelji.«

»Valči, Valerija, koštrunček poredni, nič več se ne grem ribice s teboj.«

»Dajte no, gospod Vajda, saj ne bom več.«

Stopil je iz sobe v jamo, iz jame na prosto. Trava je bila zunaj in priljubljeno igrišče vseh okoliških otrok. Valči mu je dala obe roki in on jo je začel vrteti v krogih. Sredobežnost ji je zakrožila telo po zraku in mislila je da je ribica.

»Brcaj z repom, brcaj z repom, lažje boš plavala,« ji je klical.

»Kako naj brcam z repom, ko ga pa nimam. Ribe imajo rep.«

»Viš in ribica hočeš biti. Kar bodi raje Valči še naprej, jaz pa moram v mesto.«

»Boste igrali na gosli zvečer, da bom lahko plesala valček po travi?«

»Ne morem. Glej, to je tako. Šest let sem jo imel, včeraj pa sem prodal to godbo preljubo, ki je v dolgih večerih spreminjala meni in tovarišu dolgčas v zlato in tako plačal vsa kosila za cel mesec naprej.«

»Spise bi prodal, osel,« se je oglasil Gantar iz podzemlja.

»Premalo je življenja v njih.«

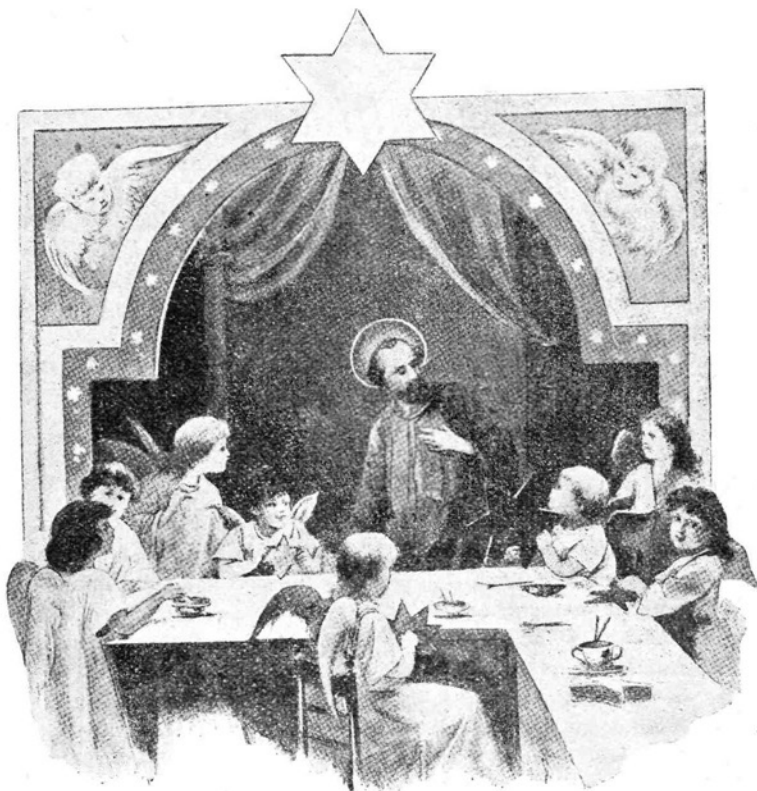
»Prodal bi jih pa bi imel življenja za cel mesec.«

»Ti misliš. Kaj ti veš kako je meni, prijatelj! Valči, ker ni vijoline, bom pa pel zvečer tisti bas debel, poslušaj, tako: U—U—U, trirom pompom... Pa ne smeš se in zbegom sedaj.«

(Dalje prihodnjič.)

Materina zvezda.

Sveti Jožef je povabil
rajske angelce,
da pobarvali bi z zlatom
svetle zvezdice.

Zvezdice naj bi pripeli
na nebeški svod,
da bi Jezuščku svetile,
ko bo šel na pot.

Vsi so zvezdice zlatili,
samo Milko ne.
On je barval z barvo rdečo
rajske zvezdice.

Sveti Jožef ga je vprašal,
zakaj dela to.
»Da bo moja mama zria
rdečo zvezdico!«

Mamica ima najraje
rdečo zvezdico.
Vedela bo, da je Milko
slikal jo za njo.

Fr. Rupnik:

Dvomljivcem.

NOVEGA leta popoldne. Kdo bi tak dan, ko je človeku bolj tesno pri srcu, čepel domal. Zato sem šel v vas k prijateljski družini, kjer smo po običajnih voščilih začeli uganovati, kako bo neki v novem letu, kakšno bo vreme in podobno. Spomnili smo se tudi na potres zvečer lanskega novega leta. Gostilne so bile polne ljudi, povsod zabave in plesi, pa je naenkrat potreslo in utihnile so harmonike. »Je menda hotel Bog malo zagosti,« pravi gospodar. »Pa pravijo nekateri, da nima Bog pri takih rečeh nič opraviti, da dela vse to narava sama.« »Da, mladi Klančar, ki je prišel iz Amerike, je že te misli,« se oglasi sin Janez, »se nam je smejal, ko smo šli v procesiji Boga prosit za lepo vreme, pa se ni hotelo ujasniti, češ, to dela le narava tako.«

Ob teh besedah so mi ušle misli za dolgo let nazaj, oživelci so spomini mladih dni. Začel sem jih obujati, prepričan, da me radi poslušajo:

»Bilo je še nekaj let pred vojno, v tistih dobrih časih, ko še niso avtomobili vse povsod delali toliko hrupa in prahu kot sedaj. V nizkem poštmem omnibusu, ki je bil ves obložen z zavoji in škatlami, tako da je bilo komaj še prostora za štiri osebe, smo se vozili po zamrznjeni, s tankim snegom posuti cesti iz trga od železniškega kolodvora proti domu: mladi profesor Jamnik in jaz študent na božične počitnice, naš orožnik Perko in neka žena pa iz svojih potov. Kratkočasili smo se z različnimi pogovori. Orožnik Perko me je tudi radovedno povprašal, če mislim kdaj postati »gospod«. »E, morda, bomo videli.« Beseda je dala besedo, in orožnik Perko, ki se je rad prišieval med »inteligenco« je bil kmalu na svojem priljubljenem polju, kjer je obiral duhovnike in se pri tem še lotil verskih nauk.

»Kajne, gospod Jamnik, mi, kar nas je intelligence, ne verujemo kar vse od kraja, kar učijo duhovniki. Odkrito rečem: verujem, da je Bog v nebesih, še nikdar nisem tega tajil, tudi vem, da je Bog vse ustvaril in dal stvarjem postave. Nerazumljivo se mi pa zdi, zakaj duhovniki vidijo vsepovsod Boga, za vsakim dogodkom je skrit Bog, vse dela Bog. Jaz pa mislim, da je Bog visoko, visoko gori v nebesih in mu je malo mar, kaj se godi na svetu; tukaj se vse vrši po stalnih naravnih zakonih, dež in sonce, suša in moča, mráz in vročina, potres in povodenj, vse to dela narava sama. Zato se mi zdi nepotrebno in prav za prav neumno, da duhovniki silijo ljudi, naj molijo za dež ali lepo vreme ali za kaj podobnega. Gospod profesor, vi ste študirali, kolikor vem, naravoslovje in mi boste gotovo potrdili.«

»Da, da, gospod Perko, rad pritrdim, vse se vrši po stalnih naravnih zakonih. In čim bolj študiram tudi še sedaj naravoslovje, tem bolj občudujem te večkrat na videz enostavne, a vendar tako skrivnostno zavozljane naravne zakone; in čim bolj se pozglabljam vanje, tem bolj se mi dviga pred oči veličastna slika modrega Stvarnika, ki je te zakone zamislil in vesoljstvo tako uredil, da vsaka stvar na svojem mestu služi celotnemu stvarstvu kakor posamezna kolesa celemu stroju.«

»Gotovo, gotovo,« ga prekine orožnik, »to vam rad priznam, čudovit je ustroj in red vesoljstva, toda jaz hočem reči...«

»Oprostite, gospod Perko, da vas kar zgrabim za besedo! Pravite: čudovit je ustroj in red vesoljstva. Ali pa pomislite, da se nebesni svetovi gibljejo že milijone let po svojih začrtanih potih in že deset in stotisoče let življenja na zemlji nastaja in izginja v neprestanem valovanju po vedno istih zakonih narave? Naženite avtomobil in ga izpusťite brez vodnika po cesti, kako daleč bo drvel in kam bo prišel? Spravite v tek velikanski tovarniški stroj in ga pustite, naj se le gibljejo vsa velika in mala kolesa natančno po mehaničnih zakonih, koliko časa bo šlo vse v redu, ne da bi morala človeška roka poseči vmes zdaj tu zdaj tam? Zakaj pa ne bi tudi za vesoljstvo veljali isti mehanični in fizični zakoni: svetovi naj bi se tako redno vrтели brez varstva in pomoči Stvarnika, ne da bi treščili drug ob drugega; in življenje na naši zemlji naj bi šlo svojo pot skozi tisočletja brez modrega vodstva božje previdnosti, ne da bi eden ali drugi organizem odpovedal. Ne, ne, gospod Perko, kdor prizna Stvarnika, mora dosledno priznati tudi ohranjevalca in voditelja sveta. In če veste, da mora biti vse gibanje svetovja in vse življenje na zemlji v rokah božjih, ali se vam bo potem zdelo še nerazumljivo, da lahko Bog popolnoma po naravnih zakonih daje tlež in solnce, mraz in vročino, povodnji in potrese. Vse se vrši po naravnih zakonih, vse dela narava, a zadaj za vsem tem deluje vsemogočna in modra roka božja.«

Dospeli smo do naše pošne postaje. Ob slovesu je rekel orožnik: »Pa brez zamere, gospod Jamnik, vaše besede so mi šle malo k srcu, jih bom še premislil Vesele praznike!«

Dva dni pred novim letom so prišli iz neke samotne hiše ponoči klicat orožnike, naj hitijo, češ, da sta pri njih dva roparja. Že nekaj tednov so se namreč v naši okolici potikali neki moški, menda ubežniki iz ječe, ki so tu pa tam napadali ljudi in zahtevali denarja in živil, a so se znali varno skrivati. Tisto noč sta pa prišla dva sumljiva tujca v samotno hišo in oblastno zahtevala sobo za prenočišče. V strahu se jima niso upali odpovedati in so jima dali sobo s posteljo, a natihoma takoj poslali po orožnike. Brž sta se odpravila naš znanec Perko in en tovariš. Ko prideta v hišo, gresta s svetilko naravnost v sobo k tujcema, ju skličeta in pozoveta, naj se takoj odpravita, da gresta z njima. Začudena tujca sicer malo godrnjata, a vendar brez posebnega prerekanja in upiranja vstaneta iz gorke postelje in se oblačita. Sedeča na stari skrinji pri postelji si počasi obavata škornje, kar eden dvigne roko — in šest strelav iz revolverja je zaporedoma grozno jeknilo v tiho zimsko noč. Oba orožnika sta se zgrudila na tla, roparja sta lahko zbežala. Pritekli so domači in videli strašen prizor: Perkotov tovariš je dobil en strel v glavo in bil na mestu mrtev, Perkota pa so zadele v glavo štiri krogle in peta mu je samo opraskala uho in se zadržala v steno, a on ni bil mrtev. Nezavestnega so zjutraj odpeljali v bolnico, odkoder se je po dveh mesecih, ko so mu odstranili krogle iz glave, vrnil zopet na svoje mesto.

O velikonočnih počitnicah smo se sešli: profesor Jamnik, Perko in jaz. Saj veste, da smo bili radovedni, kako je bilo z njim. Ko nam je podrobno opisal ves strašen dogodek, je sam od sebe dodal: »Štiri krogle dobiti v glavo in peto mimo ušes, to niso mačkine solze, če sem po vsem tem še živ in zdrav, moj tovariš pa je z eno kroglo šel v krtovo deželo. Gospod Jamnik, sedaj dobro razumem vaše zadnje besede, ki ste jih govorili v poštnem vozu pred božičem: Vse se vrši po naravnih zakonih, vse dela narava, a zadaj za vsem tem deluje vsemogočna in modra roka božja.«

Rado Bednarik.

Leta Gospodovega...

Šiba božja.

DVOJE ustnih izročil še imamo, ki dasta slutiti, kakšna šiba božja so bile za naše kraje kužne bolezni, v prvi vrsti kuga. Pri popoldanski službi božji se moli v litanijah vseh svetnikov: Kuge, lakote in vojske, reši nas, o Gospod! Hudo je potemtakem morala udariti ta šiba božja naše prednike, da so stalno to prošnjo vpletali v svojo molitev. L. 1584. je izdal nadvojvoda Karel II. »Kužni red«, kjer pravi: »Kuga je očitna kazen, katero nam vsemogočni Bog pošilja v svoji pravični jezi zaradi naših neprestanih pregreh.« Ljudje si niso znali pomagati ko je ta morilka obiskala deželo. Najhujša je bila »črna smrt«; bolnika je začelo žgati po vsem telesu, stvorile so se mu ko pest debele črne otekline, ki so se po par dneh razpusstile. Po bolniku se je cedila neka umazana sokrvica in razširjala strahovit smrad. Čez par ur je bolnik umrl. Drugi spet je umrl kar nenadoma ko od strele zadet; pogostni so bili slučajji, da je kdo izdihnil dušo, ko je močno kihnil. Od tod je še današnji dan navada reči, če kdo kihne: »Bog pomagaj«. To je potemtakem drugo ustno izročilo, ki se je od kužnih časov ohranilo do danes, ne da bi marsikdo vedel pravega pomena.

Zdravila proti kugi so bila prav primerna tedanjim nevednim časom. Pili so vse mogoče čaje. Močno v rabi je bila lastna voda; drugi zdravniki so zopet priporočali hoditi duhat zrak na stranišče. Kot dobro sredstvo so šteli krote in krastače, ki so jih posušili, stolkli v prah in jih nosili v vrečice obešene krog vratu. Kdor je kar brž in gotovo hotel ozdraviti, si je kar cel venec krot nateknil krog vratu. Se razume, da se je pri takih sredstvih bolezni še bolj širila.

Hišo, kjer so imeli okuženca, so kar lepo zaplankali in niso pustili nobenega ne ven ne noter. Včasih se je tako zgodilo s celimi okraji. Ljudje so v takih ograjenih delih cepali kot muhe. Ko je morilka odšla po žrtve drugam, so gosposke dale hiše kratkomalo zažgati. Ob deželnih mejah so brambovci ostro pazili, da ni noben človek prišel čez. Gospoda se je ponavadi umeknila v svoje trdno zidane gradove in če se je kdo grajskim zidinam približal, so ga hlapci odpodili s krogli iz pušk. Podložniške vasi pod gradom so pa do polovice prebivavcev izgubile.

V takih dneh obupa so se ljudje zatekali le k Bogu in k svetnikom. Kot najboljši priprošnjik proti kugi je bil znan sv. Rok. Med Slovenci je več cerkva zidanih njemu na čast. Ko je bila kuga v deželi, so škofje ukazali naj zvoni po vseh cerkvah, da ljudje poprosijo Boga, naj umakne svojo šibo. Kot ostanek tedanjih časov zvoni na Kranjskem menda še dandanašnji ob sedmih zjutraj z velikim zvonom. Številna kužna znamenja zlasti po Gorenjskem so tudi mrtve priče nekdanjih hudih časov, ki so jih morali prestati naši očetje.

Kakor poroča zgodovinar Valvazor, je kuga prvič obiskala naše kraje l. 792. Potem se je večkrat vračala. L. 1348. je skoro vso Furlanijo izpraznila; po Tolminskem je najhujše razsajala 1532. leta. V naslednjih stoletjih se je božja morilka ponovno spuščala nad naše kraje. Gorico in njeno okolico do Prvačine je pa jeza božja najbolj udarila l. 1682. In o teh težkih časih sem se namenil malce pripove-

dovati poznim potomcem, da jih bo misel na prestane hude čase njih dedov krepila v težavah in jim vlila upanja, kako je božji poslanec čas ledeno pravičen sodnik, ki sodi, obsodi in se spet povrne s plačilom ali kaznijo po zasluženju za vsakogar.

V drugi polovici maja leta Gospodovega 1682. je bilo, ko je konjski mešetar Primož Velikonja s Tolminskega kupil na semnju sv. Kancijana v Vidmu par konj. V jasni noči je peketal Velikonja pod sv. Goro mimo Kronberga proti Šempasu. Teden prej je prišel s Hrvškega in se ni nič več prav dobro počutil. Nekaj ga je žgalo v želodcu. »Ej, pri botru oštirju si že preženem vročino in žejo,« si je računal mešetar in priganjal živinčeta. Res si je žejo in ogenj pogasil s par bokali vipavca. Naslednje jutro še predno se je zlatilo nad Kuceljem najde oštir Velikonjo na ležišču — mrtvega; po vsem telesu je imel črne gnojne ture. Oštirju se je zdelo sitno imeti tujega mrliča pod streho. Pošlje v Gorico povedat naj gosposka kaj ukrene. Mestni očetje Resaver, Orzon, Garzarolli in še trije drugi, ki so imeli skrb za zdravje dežele so se posvetovali z učenim protomedikom (višjim zdravnikom) Mattioliem iz Siene ter poslali v Šempas kirurga, ki je ukazal Velikonjo zakopati. Naslednji dan je v Šempasu spet klenkal mrtvaški zvon; po tri do štiri mrliča na dan so zagrebli. Kuga se je razširila v sosednje vasi Osek, Vitovlje, Šmihel, Ozeljan, Vogersko in Renče. Gosposka se pa še ni zganila. Za 24. junija je celo napovedala javne veselice v Gorici, ker se je rodil nadvojvodi Leopoldu drugorojenec. Od sile ljudi se je nateplo na ta dan v Gorico iz okolice. Mestna gosposka je pravkar bila zbrana na slavnostnem obedu, ko počí vest, da so med ljudstvom tudi okuženci iz Šempasa. Gospoda je brž dala osedlati svoje konje in se je pozaprila po svojih gradovih, da uide strašni morilki.

Toda bilo je že prekasno. Ivan Marija Marušič, dušni pastir v samostanu sv. Klare, je ob času kuge v Gorici začel izdajati poseben list »Relatione del contagio successo in Goritia e sua origine nel 1682. . . .« Tu je popisal vso kužno dobo in njene grozote. Prav to leto se je prikazala nad našo deželo zvezda repatica in Marušič piše, da je ta zatrosila strupene pline. »28. junija je kuga pobrala,« je zapisal Marušič, »častitega gospoda Janeza Martinellija.« Kuga je segla že do Prvačine. Prekasno so Goričani potegnili kordon od Kronberga do Vipave, kuga je že žela tudi med meščani. Gosposke v Sv. Križu in Kanalu so zaprle vse dohode in ceste, da ni nihče mogel iz Gorice in njene okolice. Gradiščani so na Soči potegnili vse barke na svoj breg in zasedli stražni stolp pri soškem mostu. Kraševci so se tudi zbalí, da jih ne bi Goričani okužili in so zavarovali vse mostove čez Vipavo. Mirenski most so skušali 2. julija, kot pravi kužno poročilo, v zrak pognati pa so komaj »černidi« to preprečili. Še celo ljubljanska vlada se je zbala in je poslala oddelek vojakov stražit na Razdrto.

Tako so bili Goričani odrezani od sveta in prepušteni morivki na milost in nemilost. V Solkanu je v štirih mesecih pomrlo 112 oseb. Tudi Gorica je mnogo trpela. Pomisliti je namreč treba, da je tedaj štelo mesto komaj 4800 ljudi. Ker je bilo mesto od vseh strani zaprto je izbruhnila še lakota in beda toda »javna blagajna je bila brez denarja in brez kredita; različnost mnenj med zdravniki in kirurgi je še večala nered in zmedo; sploh se je tako zdelo, da se je vse zadržalo, da bi nesrečo in obup čim žalostnejšo storilo.«

Kuga je še zmeraj razsajala. Smrtna poročila so prihajala še celo iz Čepovana. Vendar pa so morivki z vojaškimi kordoni zaprli pot v Gore, na Kras, v Furlanijo ter v zgornje Vipavsko. Tem hujše je pa kosila v zaprtem ozemlju. Lazaret na Rojcah je bil stalno napolnjen. 6 patrov, ki so bolnike oskrbovali, je kuga ugrabila. Zdaj so bolnike puščali kar doma. Po mestu so hodili pogrebci s kukljicami in kjer je bil bolnik, tam so naredili na vežna vrata z apnom znamenje Andrejevega križa. Čez par dni so prišli pogledat ali je bolnik že rešen muk in so ga zagrebli v jami pred mestom. Bogati meščani in plemstvo so že v juniju pobegnili iz mesta. Komaj dobra polovica meščanov je ostala doma in še od teh jih je kuga preko 500 pomorila; v okolici pa čez 300.

Proti koncu leta je morivka odjenjala. Ljudstvo si je oddahnilo. Gosposke so ukazale zažgati vso opravo v hišah, kjer so imeli bolnike. Za 7. februarja 1683. pa je bila napovedana velika zahvalna procesija k sv. Roku*) v Podturen. Čez 4000 ljudi je molilo in se zahvaljevalo mogočnemu zaščitniku sv. Roku, da se je jeza božja odvrnila od Gorice in njene okolice. Koncem meseca so Goričani šli v zahvalni procesiji še k jezuitom na Travnik in 19. marca na Kostanjevico. Sklepna zahvalna procesija se je pavila 20. junija na sv. Goro. Med romarji je bil tudi sam novi glavar grof Jurij Sigfrid Ditrihštajn.

Takrat so gosposke brž ukrenile vse potrebno, saj šola jih je zmožila, da ni smrt zopet zamahnila s koso preko naše ožje domačije. Od tistih dob se je pa božja morivka poslovila od naših krajev; njeni poznejši obiski so bili bolj redki in skromni.

Danes po 250 letih ne poznamo mi pozni potomci take vrste grozot kot so jih naši predniki preživeli. Dodeljene so nam pa druge nadloge; Bogve, kje je roka, ki bo popisala poznejšim rodovom te dneve leta Gospodovega . . .

*) Cerkev sv. Roka so zgradili že l. 1500. Zgodovinar Morelli pa meni, da šele l. 1640. kot v zahvalo za prestano kugo l. 1623.

R. B.

Življenje in svet.

KO smo bili otroci so naše oči kaj pogosto zasanjale o krasotah in čudežnih skrivnostih daljnega sveta. Pred naše oči je stopilo razkošno življenje tujih dežel, sijaj in blišč zamorskih krajev, kakršnega naša revna domačija niti zdaleka ni mogla pokazati. Pa smo prišli v šolske klopi in spet so knjige in učitelji pričarali pred nas bežne slike egiptovskih palm in piramid, vitke minarete dežel iz »Tisoč in ene noči«, temne pragozde s kačami klopotačami, večni led na severu, brezkrayne mongolske in saharske puščave z velblodi in sinovi pustinje, pa zopet razkošne prestolnice in prerije, ognjene dežele in morja, ki vse to skupaj vežejo v en velikanski svet tako majhen, a obenem tako različnih slik poln, ko tisočere mavrične barve.

Ker hoče letos »Naš Čolnič« zabavati staro in mlado ter v mični obliki kaj poučnega in koristnega povedati, je dejal onile dan »sitni« urednik, da bi bilo dobro v vsaki številki malo popeljati se v svet, v tisti svet, ki smo že kot otroci sanjali o njegovih lepotah in privlačnostih, da bi kar poleteli vanj. Pa torej udarimo kar na slepo čez domačo farno v ta lepi svet poln kipečega življenja.

Bikoborbe na Španskem.

Španija, dežela južnega solnca in starih kulturnih narodov, ki so osvajali novi svet, Ameriko! Danes je od nekdanje španske veličine ostal skoraj da le ponos Španca, ki ti z aristokratskim naklonom svoje glave pove: »Soy Espanol«. (Španec sem.) Pač še nekaj imajo Španci: velikansko strast do bikoborb. Nikjer na svetu nima več noben narod podobnih zabav, ki bi jih lahko primerjali le še z nekdanjimi gladiatorskimi igrami v rimskih amfiteatrih. Celo iz tujih držav prihajajo sveta in življenja željni tujci, ko objavijo ime slavnega »torera« (bikoborca) in dan iger.

Dajmo, pojdimo še mi to nedeljo v Madrid na »Plaza de Toros«, kjer je zgrajen veličasten amfiteater v naverskem slogu. Temno plavkasto nebo siplje žgoče sončne žarke na tisočglavo množico, ki se preriva skozi vhod v areno. 20.000 Špancev in tujcev je že posedlo klopi in lože in nestrpnost čakajo, kdaj se prične igra. Ura je že blizu treh. Naenkrat zaori pod nebo oglušljiv krik, vik, ropot in cepetanje. V slikovite narodne noše oblečeno madridsko nižje ljudstvo ne more več strpeti; južna kri se razburja. Zdajci odbije nekje v bližini ura. Oddelek slug siplje pesek po areni.

Brž ko ti zgingeje se pojavi sijajna povorka. Na čelu sta dva alguazila (reditelja iger); za njima pa prikorakajo v areno vsak na čelu svojega oddelka borci-pešci, ki jih zovejo »espadas«. To so pravi bikoborci. Slavni so kot umetniki v kraljevi operi, pa tudi razbrzdani in oholi ter razsipni ko Krezi. Pri eni sami igri zaslužijo ogromne svote. Vsak espadas ima s seboj po par capadorjev, to so neoboroženi borci z velikanskimi krvavordečimi rjuham, in po par bandarillerov, ki so oboroženi z nekakšnimi kratkimi ostrimi sulicami, na katerih mahljajo raznobarvne zastavice in trakovi. Po sebej pa prihajajo v areno na starih konjih z zavezanimi očmi »picadorji«. Vsi ti raznoliki borci »toreri« odeti v pestre noše korakajo okrog amfiteatra, za njimi pa vodijo 4 krasne mezge, ki bodo vlačili ubite bika ven. Ko godba odigra, dá predsednik odbora »ayuntamienta« znamenje, vsi »toreri« razen »picadorjev« na konjih se odstranijo; grobna tišina, da se sliši še muho brenčati, vrata se odpro in v areno priskače krasen bik. Trobente in šum omamijo bika, ki se brž zakadi v najbližjega picadorja. Ta nastavi besni živali kopje, a je prešibko. Še zave se ne, že leži na tleh njegov konj z razparanim trebuhom. Zdajci prilete capadorji in s svojimi rdečimi rjuhami dražijo žival toliko časa, da pusti picadorja in se zakadi z njimi. Capadorji se razlete na vse strani, aj, glej, enega bo bik nabodel. Je že blizu! Ko blisk se borilec okrene, vrže rdečo ponjavo biku čez glavo in okretno preskoči ograjo. Bik je zdaj ves iz sebe. Ves besen nabode na roge najbližjega konja ter vrže njega in jezdeca v loku po areni. Ubogi torero si je nogo zlomil, počasi in sramotno odšanta z bojišča spremljan s sramotilnimi klici razpenjenega občinstva.

Pet drugih picadorjev prihaja v areno.

Bik krvavi že iz nešteti ran, a vendar še pomeče po tleh vseh pet. Drugič zadoni tromba. V areno prihite »bandarilleros«. Divje vrvenje se začne v areni. Bandarilleros obsipajo ubogo žival s svojimi kratkimi sulicami ko z iglami. Poln tilnik jih že ima. Capadorji pa mahajo s svojimi »capami«. Tretjič zapoje trobenta. Bandarilleros zapuste bojišče in vanje stopi glavni junak »espada«. Ljudstvo mu ploska, če je znan junak, če ne pa molči in čaka. »Espada« pozdravi predsednika v kratkem nagovoru, nato mu dajo dolg meč. Hladnokrvno stopa proti krvavečemu biku in ga draži s svojim rdečim pokrivalom. Smrtna tišina je v amfiteatru — življenje enega človeka je na kocki. Zdajci navalil bik na človeka; ta stoji ko prikovan na svojem mestu; že se rogovi skoraj dotikajo njegovega drobovja, tedaj espada bliskovito skoči na stran in porine svoj meč biku do ročaja v tilnik. Gorje mu, če bi zgrešil! Žival se še nekoliko otresa, zahrope in se zgrudi v pesek. »Matador« (sluga) zada še zadnji sunek v srce. Trombe zadone, val veselja in krika se polasti ljudstva, cvetje in robčki padajo

na zmagovitega espado v areni, ki se klanja na vse strani. Njegovo ime bodo šepetala v drhtenju marsikatero ustne, on pa bo gizdavo korakal po najlepšem madridskem šetališču v Alkala ulici...

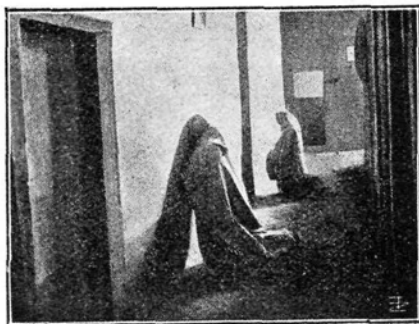
Ljudstvo se vsiplje iz gledališča vse vzničeno, mi severnjaki pa ne vemo ali bi se divili veličastnim igram in hladnemu junaštvu »torerov« ali bi obsojali krvoločnost, ki se polasča gledalcev, ko zagledajo kri. Zadnje sodbe ne smemo na glas izreči, sicer bi se kmalu zbrala okoli naše družbe poulična sodrga in se začela rogati: »Corazon de manteca« (srce iz masla). Poslovimo se torej raje brž pri krožniku sladoleda in na svidenje prihodnjic v — Indiji!

Kaj delajo trapisti?

Obiščimo stroge trapiste! Slika vam kaže »bele menihe«, ki kleče na samostanskem hodniku in molijo. Kdo so ti menihi? Po samostanu »La Trappe« v Franciji jim pravimo »trapisti«. Ljudje pripovedujejo o njih strašne reči: da spijo v trugi, da se bičajo vsak dan do krvi, da si dnevno kopljejo grob itd. Seveda imajo ljudje velike oči in vidijo marsikaj, kar ni. — Oglejmo si torej, kako ti svetu odtujeni možje preživijo en dan v samostanu!

Svetu so tuji. Oproščeni vseh potreb po uboštvu in pokorščini in žgočih strasti po čistosti, se zatečejo v samoto: Premišljevanje svetih reči in zadostilna molitev na eni, resno delo pa na drugi strani, to je njihova dolžnost. Strogi molk, resno delo in zatajevanje čuvajo vhode v njihove duše. Iz te zbranosti se dviga uro za uro molitev za vse tiste, ki med svetom kolnejo in žalijo Boga. Toliko je na svetu greha, da ko bi bila samo ena ura enega dneva, v kateri bi zemlja ne poslala nobene molitve v nebo, ta dan in ta ura bi bil poslednji dan in zadnja ura za svet.

Trapisti ali reformirani cistercijani vstajajo ob 2. uri zjutraj; ob večjih praznikih vstajajo ob poludveh, ob poglobitnih pa ob eni. V temi vidiš, kako se pomikajo kot tajnostne sence pod mrzlimi, temnimi oboki proti cerkvi, kjer se razpostavijo v koru. Zunaj je noč; vse na zemlji spi, razen hudobije — le menihi molijo, kleče na kolenih jutranjo molitev v čast M. B. Z isto molitvijo tudi dan končajo. Ob $\frac{1}{3}$ zjutraj začno premišljevati verske resnice. Po premišljevanju da opat znamenje in vsi vstanejo. Zaslišijo se močni, slovesni glasovi. Menihi pojejo jutranjice. Ob 4. uri

zjutraj se začno maše in trajajo do 6. ure. Ob tej uri zvon zopet pokliče menihe v kor k dnevnim molitvam. Po teh molitvah gredo patri v dovranu, ki se zove kapitelj, kjer predstojnik razlaga knjigo mučencev in svetnikov. Enkrat ali dvakrat na teden se menihi ob tej priliki javno obtožijo svojih pregreškov ter dobe pokoro. Zajutreka redno nimajo. Ko je kapitelj končan, mora vsak na svoje delo, nekateri na polje, drugi na njive, zopet drugi v hlev, nekateri v gozd, na vrt, zopet drugi h knjigam! Vse dela, koplje, seka, dokler zvon ne povabi delavcev k opoldanski molitvi. Šele na to gredo v obednico h kosilu. Vsi imajo enake jedi. Obed sestoji iz juhe, zeliščne ali močnate prikuhe, sadja in sira. Zajutrek imajo le v nedeljah in praznikih, sicer so do poldne tešči. Po končanem kosilu gredo vsi v procesiji v cerkev ter molijo zahvalno molitev in zatem spokorne molitve. Za poldanskim delom se bliža dan zatonu. Še daj je čas premišljevanja, ki ga nato prekinejo večernice, hvalna in čistilna molitve. Menihi jih pojejo s prav posebno svečanostjo. Nato gredo v obednico k večerji. Ob postnih dneh večerja odpade.

Kmalu so menihi zopet v koru, ki ga razsvetljuje samo blede brleča luč v svetšču. Po skupni večerni molitvi prižgò dve sveči pred kipom Matere božje, nato se globoko sklonijo in odidejo k počitku nekaj minut pred osmo uro. V celici ima vsak ležišče: tvorijo je tri deske, sloneče na zidanem pomolu. Na deske je položena

slamnjača in nekaj odeje. Na to strogo postelj se vleže menih ves oblečen, kakor da je že sedaj pokopan v tej razkavi obleki, ki mu bo enkrat nadomeščala rakev! In vendar koliko oseb, ki leže na pernicah, spi tako mirno, kot spe ubogi trapisti, ki jih ne skrbi nemirna vest! Tako prežive dan beli menihi.

Narodne šege.

Dokler živi narod svoje lastno življenje, ima tudi lastne običaje, po katerih se na prvi hip loči od drugih narodov. Te šege so bistveni del takozvane narodove duše. V njih se zrcali ljudsko mnenje, njegov humor in njegova filozofija. Narod, iz katerega izginejo vse narodne šege, se civilizira, t. j. prevzame nase tuje, splošnoveljavne manire in jim podredi svojo lastno svojstvenost.

Naš rod hrani, hvala Bogu, še veliko lepih narodnih navad. Naloga naših društev je, da te lepe navade ohranijo, razvade pa poplemenitijo. Zato bomo prinašali iz raznih krajev naše dežele opise krajevnih navad. Priporočamo vsem prijateljem, naj nam z opisi gredo na roke!

SLAVOLOK DELAJO ...

SLAVNOST se bliža, vse se pripravlja nanjo. Otroci se pridno učijo, da bodo znali pri birmi, botri in botre skrbijo za neizogibne darove, mamice pa za dober prigrizek. Snaži in pripravljajo se cerkev in fara za dostojen sprejem svojega nadpastirja. S čim naj pozdravi svojega vladiko katoliško društvo? Da ga pozdravi predsednik na čelu društva ob uradnem sprejemu, to je v društvu že dogovorjeno; fantje pa so se zglašili še posebej, da se ta dan postavijo z lastnim slavolokom, in sicer takim, kot nekdanj — z slavnostnim licem, kot je naše razpoloženje za birmo slavnostno. Rečeno — storjeno! Dan pred sv. birmo ima najznamenitiji izmed fantov že izdelan načrt in prevzame tudi vodstvo dela. Štirje skopljejo in pripravijo temelj za slavolok, drugi

pripeljejo stebre, lestve in potrebne deske. Nekateri so šli z osličkom po bršljan, a naraščajnikov naloga je, da nanesejo mahu. Dekleta spletoje venec in kite iz bršljana in prineso cvetlice. To vam je veselja med temi delavci; vse se suče in vrti; vsak hoče nekaj lepšega pripomniti ali pokazati. Ko so fantje pripeljali bršljan, je bilo ogrodje slavoloka že pokoncu, le obleči je bilo še treba stebre v zeleno obleko. Okrog vsakega droga se spravita po dva fanta — eden pribiva in veže vejice, drugi mu novih podaja. Fantvodja pregleduje, popravlja, daje navodila. Z obraza se mu bere zadovoljstvo nad dobro izpeljanim delom — posebno še ko mu tudi dekleta pritrjujejo in mimoidoči prikimavajo. Ko je slavolok dovršen, se razvrste cvetlice, potrosi ob vznožju

mah, pristavi še par oleandrov, da bo skupina lepša in končno se dvigne na slavolok se naš društveni pozdrav. Ko so dokončali delo, se je že zmračilo. Na slavoloku ni manjkalo nič več — fantje so ga bili veseli — ves trud je pozabljen. Združene sem jih videl v kolo, kot po dokončanem delu v vinogradu pred odhodom na dom. Mladeniška je bila njih pesem, polno veselega navdušenja je vrelo iz nje. Tudi njih petje je bilo njemu v pozdrav ... Le žal, da je naših slavolokov vedno manj.

KOLEDNIKI NA VIPAVSKEM.

SVOJE dni so hodili po nekaterih vipavskih vaseh koledniki. Na Sv. Tri Kralje poldne so jo mahnili od vasi do vasi in obiskali vse hiše, kjer so imeli odrasle hčere. Eden ali dva sta nosila velik žakelj, v katerega so jim trosile gospodinje iz torila orehe ali lešnike. Vodja kolednikov je pa pobiral »šestice«. Ohranilo se je deloma še besedilo in napev te kolednice iz šturske fare, kjer so zadnjič koledovali leta 1908ega. Glasi se približno tako:

»Dober večer, hišni oče, dober večer, mamica!
Vesele, zdrave našli smo, Vam novo leto voščimo!«

Naprej govori pesem o treh cvetočih rožicah in je vsebinsko nejasna. Pred hišami, kjer so dobili darove, so zapeli tako:

»Pred hišo raste smrečica,
v hiši je lepa deklica.«

Če jim pa niso dali darov, so jo poredno zakrožili takole:

»Pred hišo raste majaron,
v hiši velik je kaštron!«

Za koledniške darove so prosili s temi verzi:

»Prosili bomo božji dar,
božji dar — en bel denar,
al' tri kopice, al' en par,
v čast svet'mu Jur'ju na oltar!«

Kakor hitro so koledniki, po navadi »deplirniki«, začeli za izkupiček popivati, je navada prešla v razvado in polagoma ugasnila.

NEVESTO PELJEJO ...

(Cerkljanski običaj ob dohodu neveste na ženinov dom.)

KOMAJ je Belček zaprl svoj večni principal na orglah in stikal po žepih za škatlico, v kateri shranjuje svoje naočnike, komaj je kaplan pobral kelih z oltarja, pred katerim je bil pred sv. mašo za vekomaj zvezal Marjanco in Japača v sveti zakon, komaj so prihitele vaške radovednice na trg pred cerkev, kjer so si še svoje od sirake oškropljene roke brisale v predpasnik — že je zahreščala harmonika mežnarja iz Davče, že je zapiskal klarinet iz Novakov, že je zatulil bombardon iz Oslice, katerih lastniki so se postavili v špalir pred cerkvijo, žejni ženina, še bolj pa njegovega vina.

ln prišli so iz cerkve: ženin in nevesta, drug in družica, starešina in teta, za njimi pa še vsi drugi povabljeni pari. Od zadaj — samcat sam — pa je mahal s čevlji čez ramo Jakob Frjančkov, poleg njega je na vsa prsa vriskal Kuretov Tine, ker nabivati ni mogel.

In s slavno muziko na čelu je sprevod slovesno korakal skozi vas in zavil mimo Andrejona v Poljane.

Bližajo se domu ženinovemu. Toda tu ne vedo ne za ženina ne za nevesto. Pred ženinovo hišo s polno paro cepi drva Čapala. Melov Polde beli vrata, Ograjničar po pravljia voz, Tonček snaži konja in Jera pere golido. Začne se prepir s Čapalo:

»Umakni se!«

»Komu?«

»Svatom!«

»Kakšnim svatom!«

»Ali ne vidiš neveste?«

»Ne vem nič! Mene je gospodar najel, da cepim drva!«

»Tu sem gospodar jaz!«

»Če je tako, plačaj delo, pa se umaknem!«

Čapala je stegnil roko. Ženin mu je pomolil pet lir. In pridni delavec je šel počivat k Andrejonu.

Melov Polde pa še vedno pridno barva.

»Kaj delaš?« zarohni starešina.

»Mati so mi dali »prešco« za vahti; zdaj jim vrata belim,« pravi Polde.

»Naša mati je tale,« kaže starešina na nevesto.

»Premlada!« zamoljla Polde in beli dalje. Ženin pa prime njegov čopič in ga vrže črez streho. Polde se jezi. Toda ko mu da teta liro, si oblizne ustna in odkuri za oglom v Mačjo vas.

Medtem, ko se ostali prerivajo z Ograjničarjem, Tončkom in Jero, sta prišla ženin in nevesta do hišnih vrat. Nevesta potrka...

»Kdo je?« se oglasi znotraj, ta stara'.

»Nevesta!« odgovori zunaj, ta mlada'.

»Čigava?«

»Vaša!«

»Jojmene, pa nisem še hiše pomela!«

»Jo bom jaz!«

»Pa se nisem še preoblekla!«

»Bom pomagala jaz!«

»Odprite!«

»Počakaj!«

Med tem prerekanjem pa je zavriskal Frjančkov Jakob in zaukal Kuretov Tine. Kaj se je zgodilo? Ženinov prijatelj je od zadaj skozi okno vdrl v hišo in odprl nevesti vrata.

Zapiskal je novaški klarinet, zahreščala davška harmonika in zatulil oselški bombardon. Nevesta je prestopila prag novega doma. Svati so sedli k mizi obloženi z »bobom«.

Harmonikar je prinesel v loncu prekuhani golaž, ga zlival v globoke krožnike in svatje so zajemali z žlico.

In so jedli, pili, peli in po skednju plesali.

Drugi dan pa je krmešljavi starešina pobiral od vsakega svata po petdeset lir za glavo v klobuk, da vrne ženinu stroške poroke.

Cinkovemu Frenčku so plačali fotografijo posebe.

Dr. J. Jeraj:

V jutranjem solncu...

Zelo rad bi, draga primorska dekleta, do-
prinesel le drobtinico, da bi tudi v vaših
srcih zasijalo svetlo solnce božje. Saj ste že
videle vzhajati solnce? Iznad goratega ob-
zorja se dviga vedno lepše, vedno veličast-
nejše. Kmalu stoji pred Tvojimi začudenimi
očmi v vsem svojem sijaju, mlado solnce z
mladimi žarki v pomlajenem svetu. Čudovit
dih spremlja to solnce, polje in log, travnik
in gozd žaživi v novem svežem življenju iz
nočnega spanja, z jutrom prihaja solnčni,
živahni delavni dan.

Tudi mlado solnce Tvojega življenja je
vstalo, še komaj svetlika iznad gor, zato pa
je tem lepše v deviški svežosti rajske mla-
dosti. Pa ne bo dolgo, da se bo solnce Tvo-
jega življenja spelo kviško visoko nad svo-
jim izvorom, sijalo in svetilo, grela in oživ-
ljalo, borilo se, rastlo in padalo in končno
zatonilo.

Ti brhki mladi deklič, ali razumeš usodo solnca, usodo rastočega
in padajočega dneva? Če jo razumeš, potem razumeš tudi usodo svo-
jega življenja.

Zatorej na delo, dokler raste dan!

Solnce veselja.

Slovenci imamo zelo radi vinsko trto. Povsod po naši domovini
se spenjajo širokogrudne vinske gorice, obrnjene proti solncu, žareči
božji luči. Ali veš, zakaj so naši dedi izbirali za vinske gorice solnčne
kraje? Vinska trta je solnčni otrok. V mrazu, hladu in senci ne more
prospevati. Za svoje sladko grozdje potrebuje toplo objemajoče gor-
kote, ognjenih solnčnih žarkov, sicer njeni soki zastoje in se izsušijo.

Kakor potrebuje vinska trta solnčnih žarkov, tako potrebujemo
tudi ljudje solnca veselja za svojo rast in življenje. Ako nam ne si-
jejo ti žarki veselja na življenje poti, ne moremo prav živeti, delati
in se razvijati, smo kakor vinograd brez solnca.

Veselje nam je potrebno celo življenje, posebno ga potrebuje
otrok v mladosti, da doživi v polni meri jutranje solnce, srečno in
zadovoljno mladost. Iz srečne, zadovoljne in vesele mladosti črpa po-
tem sile za celo življenje. Telo in dušo, značaj in srce, se v jutranjem
solncu spomladanskega veselja razvijate bolj krepko in čvrsto. Od-
ločilnega pomena je, da sije otroku v mladosti solnce veselja.

Koliko veselja vam je zato, dragi dekliči, ljubi Bog v mladosti pripravil! Že v zibelki vam je pela ljubeča mati, pesmico=uspavanko, dokler se niste zazibale v sladke sanje pod čuječim materinim očesom. In kdo bi mogel popisati vse vaše veselje, ki sta ga doživeli v času, ko se je počasi vzbujal vaš razum, kakor se počasi odpira cvet jutranjemu solncu. Kako ste se veselo igrale, rajale, vriskale na tratici, trgale prve cvetlice, jih vezale v kite, dičile z njimi svoje kodrčke in zlate laske. Kako prijetno je bilo, ko so vas stariši vzeli, da ste šle z njimi obiskat teto, strica, ko ste prvič, plaho se za krilo matere držeč, stopile v tajinstvene prostore domače cerkve. Kako lepi so bili prazniki, Božič, Svečnica, Velkanoč, Sv. Rešnje Telo. In lepe navade in običaji! Miklavž, škrateljčki, tepežkanje, jaslice na zelenem mahu, ovčke s pastirci z zakrivljenimi palicami, kralji, zlate zvezdice, poredni pust, velikonočni pirhi vse polno veselja. Nadalje prekrasni letni časi! Prvi zvončki, trobentice, zelena spomlad, toplo poletje igranje na mehki tratici, bogata jesen, zrele hruške, jabolka, orehi, slive, o prekrasna snežena zima, naši košati sneženi možiceljni s črnimi ogljenimi očmi in velikimi uhlji, sankanje in drsanje. Seveda je bilo poleg vsega tega lepega v vaši prvi mladosti tudi marsikaj bridkega. Prehlajenje, nahod, kreganje staršev, marsikatera bridka urica v šoli, pa kaj je vse to proti razkošnemu jutranjemu solncu, ki vas je obsipalo s svojimi prebogatimi žarki v rani mladosti.

Večina izmed vas je imela to rajsko mladost, srečno, veselo, prešerno. Zato je naš Slomšek popolnoma iz vaših mladih src zajel tisto svojo pesmico na čast tej vaši mladosti:

Preljubo veselje, oj kje si doma?

Povej, kje stanuješ, moj ljubček srca?

— — — — —
Poslednjič veselje šele zasledim,

na vaško ledinco pridirjam za njim

Glej, tamkaj z otroci prijazno igra

jim kratek čas dela, pri njih je doma.

Ne zabite nikdar teh svojih presrečnih dni. Globoko jih shranite v svojih srcih, da bodete črpale iz njih spodbudo in krepčilo, ako ne bo več vaš življenski pot tako solnčno=jasen, če bo vaša nežna nogica zadela ob raskavo trnje. To vaše neskaljeno mladostno veselje naj bo zaklad, ki bodete iz njega zajemale vse življenje. Ne bi bilo dobro, ako bi najlepše dni svojega življenja pozabile, zgubile z njimi srčni stik, ker bi s tem zamrl v vas tudi precejšen kos vaše sreče in življenjskega veselja.

Meh za smeh.

Ciril Pušarjev.

Rinkov Joža.

RINKOV Joža je bil star fant, ki je ostal samec, ker ga nobena samica ni marala. Bil je stric pri hiši in je silno ljubil njemu enake: pohajače in pijančke. Ostajal je pri domu, dokler je bilo kaj krompirja in obele, a ko je tega zmanjkalo, jo je ubral čez hrib in dol in se je vračal čez leta in leta v rodno vas. Vsakdo je vedel, da je lahkoživec in da si s trudom ni prislužil denarja. Na vprašanje: »Joža, odkod toliko denarja?« je navadno odgovoril: »Ej, bratci, odkod neki? Po Hrvaškem sem kljuka pucal.« Hotel je reči, da je beračil ali pouzmal. Z domačo nevesto sta bila vedno pes in mačka. Dala mu je sicer, kar je mogla, a zadovoljiti ga ni mogla. Maščeval se je in ji zmetal ponoči najboljšo obleko čez most v reko in zginil kot bi ga ne bilo.

Joža je bil strasten kadilec. Svojo pipo je vlekel od jutra do večera, če je le bilo kaj nabasati vanjo. »Pipa, to ti je ženica! Ženo moraš najprej ogledovati kot malika in hoditi krog nje kakor mačka krog vrele kaše, potem poročiti, pripraviti ji udobno gnezdo, zasipati jo s kofetom in ljubeznijo; pipico in kar tiče k njej, pa čisto enostavno ukradeš. Joža se je izražal »kupiš, predno jo je lastnik prodal.« Ej, boljša je pipica od žene! In nikoli te ne krega, kvečjemu včasih sikne nekoliko soka v usta, a pljuneš in smrad je proč, ljubezen pa ostane. Vse drugačna je baba. Joža prinesi, Joža odnesi, Joža zibaj, Joža obriši, Joža operi, Joža tolaži, — pojdi se solit ti krevljasti zakonski stan!

* * *

Pustni torek. Pri Botgarju hrešči harmonika. Joža se je ravnokar vrnil iz tolminskih zaporov; bil je zopet zaprt po nedolžnem. Na sejmu je bil kupil par ducatov lesenih žlic in kuhalnic in jih je nesel prodajat v sosednjo vas. Ker so bile poceni, jih je ženica v prvi hiši rada plačala in Jože je odšel z denarjem in lepo besedo, a ni pozabil utakniti v žep že prodanih žlic, ki jih je sosedu znova prodal in zopet ukradel. Pri predzadnji hiši se mu je sreča skisala in nepredvidni kramar je odsedel tritedenski zapor . . .

Harmonika je pela, pari so ji dajali takt. Hejsa, hejsa, dum, dum dum . . . Joža je bil vznemirjen in obenem slabe volje. Kljub starosti so ga pete srbele, rajavce zanj ni, — rad bi pil, kredita ni, — rad bi kadil, tobaka ni . . . Pucarjev Hilarij vstane izza mize in se zgubi v temo noči. Ples se vrti, kolovrati, pod odmeva, harmonika hrešči. Jožeta pograbi čudno čustvo. »Glej, vsega imajo, česar jim srce poželi, samo jaz, Rinkov Jože, ki sem toliko hlač potrgal po svetu, nimam ničesar. Oh ljuba pipa, ko bi zdajle kdo prišel in bi vsaj tebe napolnil.«

Hilarij se je vrnil in se malomarno vsedel tik Jožeta. »Joža, česa ti pa manjka, da si tako čmeren?« »Tebi je lahko, a meni? Glej, niti pipe tobaka ne premorem.« »Daj, da ti nabašem in ti plačam pol literčka, da boš tudi ti vesel.« Hilarij je odrajal. Joža je zavrnil in v dvojnem veselju in pil kakor kanja. Blaženo grlo človekovo, sedaj

si srečno! Joža se je bil zamaknil v deveta nebesa. Tu prižge pipo, potegne tri> štirikrat . . . nenadoma švigne iz pipe stolp dima in ognja, in osmudi Jožetu brki, trepalnice, obrvi . . .

»Slep sem, ti falot prokleti! Nasul si mi smodnika v pipo. Jož mene, ropar ti! Nesrečna mati, ki te je prva brisala umazanca, nesrečni oče, ki ti je hlače meril, nesrečna žlahta, ki te ima v rodovniku, nesrečna botra, ki je držala pri krstu tvoje grešne kosti, nesrečna vsa tvoja rodovina od vekomaj do vekomaj. Če ti je Bog odpustil, Joža ti ne bo. Pri sodniku se vidiva. Oh jaz za vedno nesrečni slepec!«

* * *

Joža je tožil. Razprava je bila določena na dan 6. maja. Zgodaj zjutraj je bil Hilarij pred Jožetom v trgu. Ker je vedel, da si bo Jože najprej kupil tobaka, se je ustavil pri tobakarnarju Petru in mu povedal zgodbo pustnega torka. Hilarij se je skrtil in čez pol ure je pri-trapljal Joža s spremljevalcem, ki je vodil slepca za roko. Zahteval je tobaka za tri lire in položil na mizo 10 lirski bankovec. Peter mu da tobak in vrne dve liri. Joža je s srepimi očmi otipal tobak in pri-pomnil: »Ej, kompare, ti me pa že ne boš ukanil, saj vendar nisem slep. Tobak stane tri, jaz sem ti dal deset lir in ti si mi vrnil samo dve liri. Kje imaš dušo, ti jud krščeni!«

Joža se je zašil. Hilarij in Peter sta pričala, da še vedno dobro vidi in Joža se je po razsodbi brez vodnika zopet podal na Hrvaško »kljuke pucat«. Če se vrne, sporočimo.

Ureja Domen.

1. Vraza.

Beseda prva moško ime ti znači,
ki znano je v družini že domači,
in v drugi pa dobiš ime moža,
kateri v tužni Istri je doma.
Če pa obe besedi v eno združiš,
ti pesnika veljaka imenuje,
katerega Slovenec vsak spoštuje.

2. Kaj je to?

1. Kdo je srečen, če ostane brez kruha?
2. Belo je, pa sir ni; rep ima pa miš ni; sol liže, pa koza ni, grize, pa pes ni?
3. Kdo ima pet prstov, pa nobenega nohta?
4. En klobuk, pa dve glavi; en rep, pa dve roki, štiri nosnice, šest nog, pa le po štirih gre?
5. Sto prstov, pet krstov; štiri duše, pet glav?

* Kdor pošlje celotno pravilno rešitev in bo izžreban, dobi v nagrado knjigo: »Peklena svoboda«.

Črnogledim. — Jernej je kopal vinograd. Jaka se mu je pa z osredka smejal: »Pusti kramp, saj bo vse toča pobila! Se ne splača!« — »Kam greš pa ti, Jaka?« — »Jaz grem v gostilno jest in pit! Kdo bo delal!« — »Čemu pa hodiš jest in pit, saj boš umrl! Se ne splača!« — Takim cagavcem so podobni v društvu tisti, ki še drugim jemljejo korajžo, češ: »Kaj boste delali in se sestajali! Saj bodo društva prepovedali!« Mi pa rečemo: »Naj bo karkoli, naša sveta dolžnost je, da delamo vztrajno in neomajno do konca!«

Potovalne knjižnice vkljub pozivom še niso vrnila vsa društva! Čakamo do 10 febr., potem sledi kazen!

Prosvetne tekme. — V letošnjem letu bomo uvedli po vseh društvihi prosvetne tekme. V ta namen bo kmalu izšla posebna knjižica, ki bo v obliki fantovskih in deskliških večerov prinesla vprašanja za tekmovalce. Vsako društvo mora določiti po 6 članov ali pa po 6 članic, ki se bodo pripravili za tekmovanje. Društva, ki bi se po lastni krivdi ne priglasila k tekmi, bodo kaznovana, oziroma izključena. Vsako dru-

štvo bo tekmovalo v domači vasi. Kar je društev, naj bodo v resnici prosvetna društva, ali pa jih sploh ni treba. Časi za same veselice so že daleč za nami!

Skioplična predavanja, ki jih ima Zveza izgotovljena, so sledeča: Italija, Evropa, Sv. Frančišek, Sv. Alojzij, živalstvo, oblikovitost tal in slikarstvo. Izposojujejo se le proti osebnemu jamstvu in takojšni odškodnini.

Prireditve. — Koliko vprašanj in poizvedovanj! In vendar je odgovor težak. Zaenkrat daje prefektura dovoljenje pod istimi pogoji kot prej. Kjer torej ne morejo strpeti brez javnih prireditev, naj vložijo prošnjo na prefekturo. Treba pa je pravilno opremiti prošnjo z vsemi prilogami: potrdilo obč. načelnika, priporočilo orožn. štabcije, izkaz o vplačani taksi za vstopnice in o finančni pristojbini ter na zahtevo izkaz o kolavdiranih prostorih. — Privatne prireditve za samo članstvo z izkaznicami brez vstopnine se ravnaajo v praksi po dosedanjem običaju. Toliko v vednost, da ne bo neprestanih vpraševanj!

Društva.

Spodnja Idrija. — »Katoliška prosveta« je imela svoj redni letni občni zbor dne 6. januarja 1927 v društvenih prostorih. — Letošnji občni zbor je bil nad vse pričakovanje živahen in vrlo zanimiv. Ob številni vdeležbi je nad 50 članov in članic zasedlo zadnji prostorček v društveni sobi. Običajna poročila predsednikov in odbornikov so bila podana s splošnim zanimanjem članov.

Novi odbor je sledeči: preds. Bajt Anton, podpredsednik Peternelj Vinko, tajnik Podobnik Josip, blagajnik Tomaž Jereb, knjižničar Peternelj Janez, gospodinja Minca Podobnik. — Od novega odbora pričakujemo in upamo, da bo delal z vso požrtvovalnostjo za procvit našega društva —

Pri slučajnostih smo posebno priporočali članom »Naš Čolnič«. Vsi, prav vsi, bi ga morali imeti, to je edino naše kulturno glasilo. — Na občnem zboru smo napovedali odločen boj plesu in želimo, da bi nam v tem oziru tudi druga društva sledila; ne bo jim na škodo!

Vedrijan. — Sredi Brd, komaj leto stari, smo hoteli pri občnem zboru pogledati nazaj in naprej v naše delovanje. Skromno, pa vztrajno! Društveno krmilo so vzeli v roke za novo poslovno leto: Vuga Ivo, preds.; Kovačič Jož., podpreds.; Vuga Fr., taj.; Zorzut Ant., blag.; Zorzut Marija, knjižn.; Rožič Edv., gosp.; Vuga Leop., Gajbrijelčič Vid, odbornika. — Novi odbor naj z novim veseljem začne novo delo!